

KRW: PRAKTISCHE BEDRIJFSINNOVATIES IN DE LANDBOUW

Conclusies...

Dit keer beginnen we de nieuwsbrief met conclusies. Eind december was de definitieve afronding van de pilot en de rapportages zijn nu beschikbaar. In deze laatste nieuwsbrief geven we de belangrijkste conclusies en blikken we vooruit op hoe nu verder.

Rapportage

Alle resultaten van de experimenten uit het project 'KRW: praktische bedrijfsinnovaties in de landbouw' zijn in rapportages vastgelegd. Er is voor ieder onderdeel een aparte rapportage opgesteld: erf, perceel en slootkant. Daarnaast is er een rapport met aanbevelingen en handvatten voor een vervolg. De aanbevelingen en handvatten zijn met name gericht op waterschappen en provincies. In deze nieuwsbrief staan we kort stil bij de inhoud van al deze rapporten.

Erf

Het onderdeel **erf** is gericht op het verminderen van afspoeling van het erf op melkveebedrijven.

Conclusies erf

Alle maatregelen die genomen zijn in het kader van dit project hebben een (grote) bijdrage geleverd aan het verminderen van de emissies van nutriënten. Voor de emissiereductie blijken de aanleg van opvangvoorzieningen, het aanleggen van leidingen met gescheiden afvoer en het schoonvegen of schuiven

van het erf de meest effectieve maatregelen te zijn. Ook zijn alle maatregelen (zeer) goed toepasbaar in de praktijk, al zijn daarbij wel duidelijk verschillen te zien tussen de bedrijven. Zo is het aanleggen van extra

opvangvoorzieningen en leidingwerk vooral aantrekkelijk in combinatie met andere erfaanpassingen. In het project is overigens gebleken dat maatwerk prima mogelijk is met behulp van de checklist en menukaart die in het project zijn gemaakt. De checklist en menukaart zijn onder andere te vinden op de website van CLM (www.clm.nl).

Belangrijk aandachtspunt is wel de kosteneffectiviteit van de maatregelen op het erf. Voor de ondernemer zijn er niet of nauwelijks baten bij de investeringen.

Aanbevelingen erf

Om aan het kostenpunt tegemoet te komen hebben we geadviseerd om te zorgen voor financiële prikkels, zoals bijvoorbeeld een eenmalige investeringsregeling. Daarnaast is het van belang dat er helderheid is over waar de ondernemer in de toekomst (mogelijk) mee te maken gaat krijgen op het bedrijf. Bij investeringen kan daar dan alvast rekening mee gehouden worden. Dat kan voorkomen dat later kostbare aanpassingen nodig zijn. Pak kansen bij investeringen op het erf! Ook hebben we geadviseerd om o.a. de handhavers van waterschappen een meer adviserende rol te geven.

Perceel

Het onderdeel **perceel** is meer divers van insteek. Het gaat hier niet alleen om afspoeling van nutriënten, maar ook over gewasbeschermingsmiddelen. Daarnaast is voor dit onderdeel niet alleen op melkveebedrijven geëxperimenteerd, maar ook op akkerbouwbedrijven.

Studiedag

Op vrijdag 30 maart wordt tijdens een studiedag teruggeblikt op de successen uit het project. De provincie Utrecht geeft die dag samen met de waterschappen en LTO de aftrap van een communicatietraject. Het programma zal (deels binnen, deels buiten) plaatsvinden bij Bert de Groot in Kamerik en duurt van 10-15 uur. Aanmelden kan per email bij evanwell@clm.nl.

Conclusies perceel

De meeste maatregelen op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen, leveren een (grote) bijdrage aan de beperking van emissie naar het oppervlaktewater. Bij de maatregelen gericht op nutriënten is dit moeilijker te bepalen. Positieve uitschieter hier is precisielandbouw met behulp van plantsapmetingen.

Vrijwel alle maatregelen zijn (zeer) goed toepasbaar in de praktijk. Daarbij komt dat een deel van de

maatregelen ook kostentechnisch interessant is. Over het algemeen geldt dat nauwkeuriger bemesten en bespuiten zowel goed is voor de waterkwaliteit als de portemonnee. Automatische sectieafsluiting, kunstmeststrooiertest, het opstellen van een organische stofbalans: dit soort maatregelen blijken van alle kanten interessant te zijn.

Aanbevelingen perceel

Voor het onderdeel perceel hebben we aanbevolen om per maatregel specifiek te kijken waar de 'zwakste schakel' zit die de brede toepasbaarheid tegenhoudt. Zijn dat kosten, of is dat een praktische beperking? Zet er gericht op in om die zwakke plekken op te lossen om zo een bredere toepassing te bereiken. Ook hebben we aangegeven dat de kwaliteit van de gewassen en producten bovenaan staat. Voldoende voedingsstoffen en gebruik van middelen om risico's te beheersen zijn voor veehouder en akkerbouwer belangrijke uitgangspunten in het productieproces. Tenslotte zijn praktijkvoorbeelden in de eigen omgeving belangrijk. Met aandacht voor de terugverdientijd van een maatregel en de kostenbesparing op arbeid, gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen.

Slootkant

Het onderdeel **slootkant** bleek het meest ingewikkelde in de pilot. Afspoeling beperken door maaisel te verwijderen is in de ene regio zinvol en in de andere minder.

Conclusies slootkant

Verschuivende gebieds- en bedrijfskenmerken zijn van belang voor de praktische uitvoerbaarheid van maatregelen. De grondsoort, de berijdbaarheid van de bodem

(onder natte omstandigheden), de stevigheid van de kant en de noodzaak deze te herstellen na vertrapping van het vee en vele andere aspecten spelen een rol bij het maken van een keuze bij het slootschonen en bij de mogelijkheid om iets met het maaisel te doen.

Met het verschil in kenmerken tussen gebieden en bedrijven is een eenduidige conclusie moeilijk te trekken. Duidelijk is wel dat verschillende manieren van schonen en verwerken van het maaisel invloed hebben op de afspoeling uit de slootkant.

In de praktijk blijken weinig alternatieve sloot schoonmethodes waarbij het maaisel wordt afgevoerd praktisch toepasbaar. Het afvoeren van maaisel gaat samen met een extra werkgang en dat brengt niet alleen kosten, maar vaak ook structuurbederf voor de bodem met zich mee.

Twee opties zijn als aandachtspunten uit het project

gekomen: het gebruik van de baggerpomp is een eerste stap naar schoner oppervlaktewater in met name het veengebied.

In veel gevallen valt daarmee een veel grotere slag te maken dan met het afvoeren van maaisel uit de slootkant. Op zandgrond is (vanuit oogpunt van organische stofopbouw) het afvoeren van maaisel en compostering op het eigen bedrijf mogelijk interessant. Dit vergt wel veel kennis.

Aanbevelingen slootkant

In gebieden met zand- en kleigronden is het emissiereductiepotentieel groter. Deze gronden zijn (doorgaans) beter berijdbaar en er is een grotere meerwaarde voor extra organisch materiaal. Daarmee moet rekening worden gehouden bij het stimuleren van maatregelen. Het duidelijk maken van de waarde van het toepassen van compost en het verspreiden van kennis hierover kan helpen om veehouders en akkerbouwers hiermee aan de gang te krijgen.

Tenslotte hebben we aanbevolen om te (blijven) zoeken naar mogelijkheden om maaisel kosteneffectief en met een

grote praktische toepasbaarheid af te voeren.

Handvatten

De handvatten voor vervolg betreffen aanbevelingen hoe provincies en waterschappen met de uitkomsten van deze pilot breder naar buiten kunnen treden. Dat kan in drie vormen:

1. Stimuleren en combineren
2. Voorlichting en communicatie
3. Wet- en regelgeving

De stuurgroep van de pilot heeft voorlopig aangegeven in te zetten op de eerste twee onderdelen. Concreet is daarvoor een eerste bijeenkomst gepland waarin we de pilot formeel afsluiten en een communicatietraject opstarten. Dit zal plaatsvinden tijdens een studiedag op vrijdag 30 maart van 10-15 uur bij Bert de Groot in Kamerik. Als deelnemer bent u van harte uitgenodigd voor deze dag. Hebt u belangstelling; meldt u dan aan bij Erik van Well (CLM, gegevens zie onder).

Rapportages

Alle conclusies en aanbevelingen die u in deze nieuwsbrief aantreft kunt u terugvinden in de rapportages die bij dit project horen. Deze rapportages zijn digitaal beschikbaar op o.a. de website van CLM (www.clm.nl). We hebben uit oogpunt van papierbesparing besloten geen grote stapels rapporten te drukken. Om die reden krijgt u ook niet vanzelf een papieren versie thuisgestuurd. Mocht u die toch graag ontvangen, dan kunt u ook daar contact over opnemen met Erik van Well (CLM).

Dank

Natuurlijk is het op zijn plaats om alle deelnemers en betrokkenen aan de pilot in deze laatste nieuwsbrief te danken voor hun inzet. Zonder de betrokkenheid van velen en niet in de laatste plaats de veehouders en akkerbouwers, waren de resultaten van dit project er niet geweest. Nogmaals dank voor uw inzet!

Meer informatie over de pilot? Neem contact op met:

- o **Jos Geenen (Provincie Utrecht, 030-2582712 of jos.geenen@provincie-utrecht.nl)**
- o **Erik van Well (CLM Onderzoek en Advies, 0345-470756 of evanwell@clm.nl)**

provincie :: Utrecht